

LUKIJALLE

Oppiminen on ajattelua ja ajattelu moniulotteista ja kiehtovaa. Oppimalla ajattelemaan opimme myös oppimaan. Oppiminen on opittava taito, jonka merkitys vain kasvaa yhä monimutkaisemmaksi käyvässä maailmassa. Oppiminen on ihmiselle luontaista, mutta oppimisen taidot eivät ole synnynnäisiä eivätkä kehity itsekseen. Koulun keskeisiä tehtäviä onkin vahvistaa oppimaan oppimista. Ajattelun taidot puolestaan ovat olennaisia oppimaan oppimisessa. Taitojen hyödyntäminen koulutyössä ja niiden edelleen kehittäminen on innostava haaste.

Kutsumme Sinut tutkimusmatkalle – ajattelemaan itse sekä pohtimaan ajattelun ja oppimaan oppimisen mahdollisuuksia. Miksi ajattelun ja oppimisen taidot ovat niin tärkeitä? Miten niitä voi tehdä näkyväksi ja edistää koulutyössä? Miten vahvistaa omaa tietoisuuttaan oppilaiden ajattelun ja oppimisen prosesseista?

Ajattelu ja oppiminen ovat ihmisenä kasvun ytimessä. Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyy seuraava ajatus:

”Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja maailmankatsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Elinikäinen oppiminen on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.”

Rikkaus on siinä, että kaikki ajattelevat eri tavoin ja jokaisen elämän rakennusprosessi on ainutlaatuinen.

Kirjamme on rakennettu vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ympärille. Nostamme esiin näkökulmia, jotka ovat erityisen keskeisiä ajattelun ja oppimaan oppimisen kannalta ja olennaisia myös jokaisen opettajan suunnittelutyössä. Aloitamme kirjan luvut kysymyksillä, joiden toivomme jo ennalta virittävän ja jäsentävän lukemista. Lisäksi tarkastelemme jokaisessa luvussa ajatuksia ja mahdollisuuksia, joiden pohjalta voi pohtia opetussuunnitelman perusteisiin sisältyviä ja opetuksen kannalta tärkeitä asioita. Näkökulmat voivat olla tutkimukseen perustuvia sekä käytännön kokemuksia ja toimintamalleja. Jokaisen luvun lopussa ehdotamme konkreettisia ideoita, joita voi kokeilla ja joiden avulla voi ottaa omassa työssä askeleita eteenpäin.

Olemme kirjaa tehdessämme halunneet haastaa myös omaa ajattelua. Koska katsomme ajattelua ja oppimista kukin omasta kokemuksesta ja koulutustaustastamme käsin, olisimme voineet koostaa kirjan erillisistä artikkeleista. Halusimme kuitenkin yrittää rakentaa kokonaisuuden, vaikka se on vaatinut aivan toisenlaista ponnistelua. Toki erilaiset näkökulmamme heijastuvat edelleen tekstissä, mutta uskomme sen olevan enemmän rikkaus kuin heikkous. Toivomme, että teksti saa lukijankin mukaan dialogiin, jossa asioita voi katsoa eri näkökulmista ja olla myös eri mieltä. Dialogissa voimme muistaa, ymmärtää, soveltaa, arvioida, analysoida ja luoda uutta ymmärrystä.

Uskomme tämän kirjan olevan avuksi jokaisessa koulussa ja päivittäisessä koulutyössä. Toivomme sen kannustavan miettimään, millaisen ajattelun ja oppimisen mallin opettajat ja kouluyhteisö tarjoavat oppilaille ja miten parhaalla mahdollisella tavalla voidaan edistää oppilaiden ajattelua. Tärkeää on luottaa jokaiseen oppilaaseen ajattelijana ja oppijana yhtä lailla kuin omaan osaamiseen ajattelun ja oppimisen kehittymisen tukijana.

1. kesäkuuta 2016 Helsingissä

Irmeli Halinen, Risto Hotulainen, Eija Kauppinen,

Päivi Nilivaara, Asta Raami ja Mari-Paoliina Vainikainen

Kaikki kirjan kirjoittajat toimivat tavalla tai toisella opetuksen parissa:

Irmeli Halinen, opetusneuvos emerita

Irmeli Halinen koordinoi Opetushallituksessa opetussuunnitelman perusteiden laadintaa ja vastasi vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden valmistelusta. Hän on aiemmin työskennellyt Opetushallituksessa asiantuntijajyksikön päällikkönä sekä Helsingissä opetuspäällikkönä, rehtorina ja luokanopettajana. Hänellä on laaja kansainvälinen kokemus opetussuunnitelmatyön asiantuntijana.

Risto Hotulainen, apulaisprofessori

Risto Hotulainen toimii Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskuksen johtajana. Hän on aiemmin toiminut erityispedagogiikan yliopiston lehtorina ja luokanopettajana. Hänen tutkimuksellinen mielenkiintonsa on kohdistunut oppimaan oppimiseen ja ajattelun taitoihin, minäkäsitykseen, itsearvostukseen ja vahvuuksiin ja erityisesti niiden kehittymiseen.

Eija Kauppinen, opetusneuvos

Eija Kauppinen työskentelee Opetushallituksessa musiikin ja tanssin opetuksen asiantuntijana. Vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteiden uudistamisprosessissa hän toimi oppimiskäsitystyöryhmän ja musiikin oppiaineryhmän puheenjohtajana. Hänen tutkimuksellinen kiinnostuksensa on kohdistunut opettajuuteen, tunnepuheeseen ja musiikin opetukseen. Opettajauransa hän on tehnyt musiikin aineenopettajana perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa.

Päivi Nilivaara, kouluttaja ja työnohjaaja

Päivi Nilivaaran kiinnostuksen ja erityisosaamisen alueita ovat oppiminen, ajattelu ja oppimaan oppiminen sekä arviointi. Hän on sertifioitu kansainvälisten oppimistaitojen interventio-ohjelmien ja dynaamisen arvioinnin kouluttaja. Hän on kehittänyt myös oman Ajatella!-valmennuskonseptin, jossa kehitetään koulujen toimintakulttuuria ja työtapoja ajattelun taitoja tukevaksi. Hän on aiemmin työskennellyt rehtorina ja luokanopettajana.

Asta Raami, vapaa tutkija ja kouluttaja

Asta Raamilla on tutkinnot kasvatustieteestä, designista ja digitaalisesta mediasta. Teknologian sijaan hän kiinnostui ihmismielen piilossa olevasta potentiaalista ja toimi pitkään luovuuteen ja yhteisölliseen oppimiseen liittyvissä tutkimus- ja opetustehtävissä Taideteollisessa korkeakoulussa ja Aalto-yliopistossa. Vuonna 2015 hän väitteli intuition käytöstä ja kehittämisestä osana luovaa suunnitteluprosessia.

Mari-Pauliina Vainikainen, tutkija

Mari-Pauliina Vainikainen työskentelee Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskuksen projektipäällikkönä. Työkseen hän koordinoi oppimaan oppimisen arviointitutkimuksia sekä vastaa PISA-koulutusvertailussa ongelmanratkaisun ja globaalien taitojen arvioinnista Suomessa. Hän on aiemmin työskennellyt koulupsykologina. Hän on tehnyt väitöskirjansa tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden oppimaan oppimisen taitojen kehittymisestä alaluokkien aikana.